

De Fata Morgana van de Europese

Muntunie

Mist Europa zijn intrede van de 21ste eeuw?

Norbert von Kunitzki, Standaard uitgeverij, 1996, 254 blz.

Het gaat niet goed met Europa. Veel is onzeker of zit in het slop. De Frans-Duitse motor sputtert. Zoals altijd maakt Frankrijk een crisis door, maar daaraan moet je nu *morosité* toevoegen. Wat Duitsland overkomt is minder gebruikelijk. Kohl, de hoop in bange dagen van de Europese federalisten, lijkt al eens te aarzelen. Het Rijnlandmodel moet hervormd, het Duitse werkloosheidscijfer torent boven de 4,5 miljoen uit en bovenal lijkt de kracht van zijn positie versneld te eroderen. Slechts weinigen durven er hun fortuin op te verwedden dat de Economische en Monetaire Unie (EMU) er werkelijk komt volgens het afgesproken tijdschema. De EMU niet tijdig op de rails betekent zoveel als een loos Verdrag van Amsterdam in juni '97. Dat verdrag had het politieke sluitstuk (één of andere vorm van Politieke Unie) moeten worden van de EMU voor de uitbreiding. Uitsstel van de EMU betekent welhaast zeker afstel; en dus ook afstel van het voor socialisten zo belangrijke sociaal-politieke sluitstuk.

Rond de zieke verdringen zich de dokters. Vooral de experts van de diagnose, met hier en daar een heler. Sidmarbaas von Kunitzki is een kandidaat-heler, weze het enkel voor het luik monetaire en externe commerciële politiek. Hij is een fervent voorstander van de EMU. Niet zozeer omwille van de mogelijke politieke effecten of omwille van de te verwachten lage rentevoet binnen de EMU-zone, dan wel omdat deze structuur Europa een betere kans biedt "global

player" te zijn op de wereldmarkt. Daar valt inderdaad veel voor te zeggen. Er is ook veel over te zeggen. Von Kunitzki somt op een bijna uitputtende manier historische voorbeelden op om die stelling hard te maken. Daarnaast krijgt de lezer nog eens de genese van de huidige poging tot EMU voorgeschoteld. De argumenten missen geen kracht: die EMU moet er tijdig komen om de verschillende bedrijfssectoren staande te houden op hun "level playing field" in "the global market". Hij sluit wat minder aan bij de elitaire consensus wanneer hij ervoor pleit van bij de aanvang zoveel mogelijk landen in de EMU op te nemen. Dat is een Franse of - meer algemeen - zuiderse opvatting. Even bevreemdend is het dat iemand van Duitse komaf gewonnen is voor protectionisme. Dit gaat regelrecht in tegen de canapé-overeenkomsten van zowat alle internationale economische instellingen. De reden ligt voor de hand; bij het afmeten van de wereld plaatst von Kunitzki de punt van zijn passer in de staalnijverheid. De Boerenbonden van Europa mogen er dan in geslaagd zijn hun sector binnen een protectionistische bunker af te scherm; dat is onnoemelijk veel minder het geval voor de staal- of textielproductie. Het zijn in hoofdzaak deze drie sectoren die goede redenen hebben om angstig te reageren op het vrijmaken van de wereldhandel. Bekijkt men de Europese economie in haar geheel, dan is er veel minder reden om bang te zijn voor een open wereldmarkt. Er zijn voldoende economische gegevens om dat aan te tonen. Eén: slechts 8% van alle handelsstromen van goederen en diensten van het rijke deel van Europa heeft betrekking op de rest van de wereld. Dat - overigens op zichzelf geringe - aandeel is door de jaren heen nauwe-

lijks gewijzigd. Twee: ten opzichte van Centraal- en Oost-Europa hebben we een aanhoudend handelsoverschot. De export naar die landen levert ons méér bijkomende jobs op dan we eraan verliezen door delocalisering. Drie: het is precies de opgedreven export naar lageloonlanden die ons toegelaten heeft op te klimmen uit het economisch dal van 1993. *Fata Morgana* is als boek zwaar op de hand. Het is geschreven in een weinig soepele stijl en komt als vertoog pas echt op dreef vanaf de 150ste bladzijde. Toegegeven, het is een hele kunst om vlot en overzichtelijk te schrijven over een soevereiniteitsdelende club van vijftien niet erg gelijkgerichte staten. Om het met Wim Kok te zeggen: it takes two to tango, maar met vijftien is het wel een hogere vorm van volksdansen. Het is een minstens even grote kunst om raad te geven aan een Commissie waarin de industriële politiek in handen is van een liberaal (Bangeman) en de mededingingspolitiek in handen van een sociaal-democraat (Van Miert).

Meer of minder Europa?

André Riche (red.), Van Halewijck, 1996, 204 blz.

Meer of minder Europa is een compilatie van twaalf opstellen die op papier gezet zijn door een divers gezelschap van Belgische - laat ons zeggen - eurofielen. De uitzondering is Jacques Delors die in een even helder als bondig verhaal zijn voorkeur voor een federatie van natiestaten uitdrukt. De voormalige commissievoorzitter, older en wiser, heeft lering getrokken uit zijn Brusselse periode. Zijn conclusie is dubbel. Niemand kan achteloos voorbijgaan aan de (grote) natiestaten. Voor de Unie komt het erop aan

méer te doen, doch op minder gebieden.

Wie net de cursus "geschiedenis van de Europese integratie" achter de rug heeft, treft in *Meer of minder Europa?* een soort actualisering aan. Het boek is in hoofdzaak beschrijvend. De auteurs doen verwoede pogingen om te verklaren hoe de zaken in elkaar zitten en slechts bij uitzondering slagen ze erin uit te leggen hoe het anders zou kunnen. Zij worstelen met de complexiteit van de materie en ook wat met zichzelf. Wie gedocumenteerd is, is veelal wat ongelukkiger. Dat geldt bijvoorbeeld voor leden van het Europees parlement (zeven ervan hebben een bijdrage geschreven voor dit boek). Zij leren snel dat nationale parlementen weinig te zeggen hebben over teveel, terwijl Straatsburg veel te zeggen heeft over te weinig. Dat mag de frustraties niet hemelhoog doen oprijzen. Als geen aanzienlijk deel van de politiek zich meer inlaat met internationale of transnationale politiek, terwijl de economie steeds internationaler wordt, dan wordt die politiek een schaduw die zijn lichaam verloren heeft.

De auteurs hebben zonder uitzondering een gelijkkluidend antwoord op de vraag 'meer of minder Europa?' Het komt erop neer dat ze méer Europa willen op het gebied dat elk van hun individueel interesseert. Zo komen we er natuurlijk niet. Er moeten keuzes gemaakt worden. Wie durft - zoals de Nederlandse PvdA in het document over buitenlandse politiek *Over de waterlinie*, opgesteld naar aanleiding haar laatste congres - vlakaf stellen dat "we verder willen met actieve integratie, ook als dat proces niet naar wens verloopt vanwege het ontbreken van werkelijke democratische controle"? Wie durft zo scherp uit de hoek te komen? Het

staat veraf van het ambiante 'democratisch correct', maar iedereen weet dat een heropleving van de Europese integratie via het politieke, het sociale en het fiscale niet van de publieke opinies zal komen. Of was de betoging voor meer werk en meer werkzekerheid van 16 maart '97 toch een prikkel in die richting? Uiteindelijk hangt nu alles af van de moed van diegenen die op het hoogste niveau bezig zijn met Europese politiek, om er iets aan te doen.

Eén bijdrage verdient een speciale vermelding. Het is die van Franklin Delhousse (jawel, zoon van vader Jean-Maurice; maar vooral kleinzoon van Fernand). De jonge prof en Belgisch lid van de zgn. reflectiegroep 'Westendorp' die de huidige intergouvernementele conferentie heeft voorbereid, houdt geen blad voor de mond. Wat beweert hij? De Raad van Ministers wordt getroffen door een gebrek aan daadkracht. Het Europees Parlement ervaart moeilijkheden om een duidelijk project te bepalen. In de reflectiegroep is gebleken dat er geen sprake was van een groep, noch van enige reflectie. "Wat overblijft is angst, afkeer, zwakte en bezetenheid: verschijnselen die iedereen kent als de symptomen van een neurose". Zo zie je maar: "De reflectiegroep was in die zin een getrouwe afspiegeling van de huidige Europese realiteit, de realiteit van de gebroken spiegel, van weinig perspectief, van onvermogen om de problemen die iedereen duidelijk ziet, aan te pakken".

Wordt het geen tijd om achter die spiegel te kijken en onder gelijkgezinden en op basis van concrete voorstellen na te gaan wat werkelijk kan ondernomen worden om op sociaal, politiek en fiscaal gebied tegengewicht te bieden voor het puur economisch-financieel Europa? Wat je daarvoor no-

dig hebt zijn een stuk of tien regeringsleiders die hun Europese politieke inertie laten varen en zich wat minder laten in de hoek dringen door het geaccumuleerde bureaucratische dynamisme van hun weinig sociaal geïnspireerde diplomaten.

Bernard Tuytens